

IDE GÜNLÜĞÜ | 2007-EYLÜL EĞİTİMİ
Orman Mühendisi İsmet Ceyhun YILDIRIM**2 Eylül 2007 Pazar**

IDE'nin ikinci dönem eğitim programı için 2 Eylül 2007 tarihinden itibaren katılımcılar Isparta'ya gelmeye başlamışlardı. Son gelenlerin de bize katılmasıyla birlikte, katılımcıların tamamı ile öğleye kadar Isparta öğretmen evinde bir araya gelmiş olduk.

Kayıt işlemlerinden sonra, katılımcılar ve eğitmenler, öğle yemeği için "Konya Sofrası"nda toplandık. Nefis Konya Etlî Ekmeği'nden oluşan yemeğin ardından, IDE proje yürütücüsü Prof. Dr. İdris OĞURLU yönetiminde tanışma faslına geçildi. IDE fotoğrafçıları olarak Süleyman UYSAL ve ben makinelerimizin deklanşörlerine basmaya başlamıştık bile. IDE'nin Temmuz dönemi katılımcılarından, yeni katılımcılarla tanışmak isteyen bazılarının da, tanışma sırasında çıkıp gelmesi, salonda ayrı bir heyecan uyandırdı. Temmuz ve Eylül dönemi katılımcılarının teması ve tanışması, IDE'nin gelenekselleşmeye doğru gittiğinin habercisiydi.

Konya Sofrası'ndan ayrılarak - arabalarımıza bindiğimizde, ilk eğitim noktamız olan ve Isparta'ya pek uzak olmayan Gölcük Tabiat Parkı'na gitmek üzere hareket ediyorduk. Gölcük'e doğru yol alırken yolun her iki tarafında, dünyaca ünlü Isparta gülünün yetiştirildiği gül bahçelerini bizlere Yrd. Doç. Dr. İsmail DUTKUNER tanıttı. Gölcük Tabiat Parkı'na ulaştığımızda Prof. Dr. Muhittin GÖRMÜŞ, gölü göstererek göle atılan bir çeşit taşın suda batmadığını söylüyordu. Bunu işiten katılımcılar şaşkınlıklarını gizleyemediler. Muhittin GÖRMÜŞ hoca yerden bir taş alıp göle attı. Bu taş gerçekten batmayıp su yüzünde kalıyordu. Bunu gören her bir katılımcı, pomza denen bu taşı aramaya koyuldu ve her biri göle bu taşlardan atmaya başladılar. Daha sonra GÖRMÜŞ hoca bu taşların volkanik patlamalardan arta kaldıklarını ve yoğunluklarının sudan düşük olmasından dolayı suda batmadıklarını belirtti.

Hocamız, Gölcük gölünün yakın bir jeolojik dönemde çok önemli bir volkanizmanın merkezi olduğunu, derin faylar boyunca çıkan lavların büyük volkan konileri oluşturduğunu anlatıyor ve bunların kalıntılarını gösteriyordu. Ayrıca, Hoca, Gölcük gölünün volkan konisi patlaması ile parçalanarak ve merkezinin çökmesiyle bir kaldera içinde küçük volkan konileri oluştuğunu, dünyanın oluşumunu, yeryüzü şekillerinin nasıl meydana geldiğini ve Anadolu'nun nasıl oluştuğunu keza, yere şekiller çizerek katılımcılara anlattı. Hocamızın sayesinde, volkanik bir arazide ne tür kayalarla karşılaşabileceği, bunların ekonomikliğinin ne olabileceği, doğada florün kaynağının ne olduğu ve bunun jeoloji tarihi açısından nasıl yorumlanabileceğine dair bilgi edinmiş olduk.

Bu hocamızın ardından, Yrd. Doç. Dr. İsmail DUTKUNER, göl kenarında bulunan söğüt ağaçlarını göstererek bu bitki hakkında bilgi aktarmaya başladı. Hocamız söğüt ağacından salisilik asit elde edildiğini ve İç Anadolu Bölgesinde sulak alanlarda yetiştirilerek tatar işletmesine tabi tutulduğunu belirtti. Sedirlerin Anadolu'ya has bir ağaç türü olduğunu ve sağlam, kaliteli bir oduna sahip olduğunu, fakat Anadolu'da daha yaygın yayılış gösterdiği bilinmesine rağmen dünyada Lübnan sediri olarak

bilinmesinin üzücü olduğunu belirtti. Hocamız, Lübnan Sedirinin Otorü Richmond ve isimlendirilmesini anlattı. İngiltere'den Beyrut'a gelen Richmond'un burada bu türü tanımladıktan ve Latince isimlendikten sonra postaya verdiği, buradan at arabasıyla Toroslara gittiği, esas yayılış alanının burası olduğunu geç fark ettiğinden bahsetti. Bugün Lübnan bayrağında ülkenin simgesi olan Sedir ağacının %99 yayılışını Toroslar üzerinde yaptığı, muhtemelen Richmond'un da hatasını anladığını, ancak isminin böyle kaldığını hikâye etti. Çok zor koşullardaki karst coğrafyasında yayılış gösteren bu ağaca halk arasında "Katran" denildiği ve ülkemizde yaşayan en eski ağaç türlerinden biri olduğuna değinen hocamız, Elmalı/Çığlıkara Sedir ormanları, Koca Katran (2000 yaşında) ve Koç Sedirinden (35 metre boy) bahsetti.

Hocamız daha sonra, Türkiye'deki tek tohum meşçeresi burada bulunan Yalancı Akasyaya geçti. Bu türün burada 1960lı yıllarda erozyon kontrolü amacıyla DSİ tarafından burada ağaçlandırmalarda kullanıldığına işaret etti. Türün istilacı bir tür olduğu örneklerle anlatarak, bu konuda Karadeniz bölgesinde yapılan bir teknik gezinin gözlemlerinden bahsetti. Yalancı Akasyanın ülkemize Cumhuriyetimizin kuruluş yıllarında demiryollarının ağaçlandırılması amacıyla getirildiğinden konu açıldı. Ayrıca, bu ağacın gaz zararlılarına dayanıklılığından bahsedilerek demiryolu ve gar ağaçlandırmalarında neden bu denli yüksek oranda kullanıldığı da açıklığa kavuşturulmuş oldu. Ardından, odununda diri odun partilerinin çok az olduğu anlatıldı. Maden direği olarak "ses verme" özelliği nedeniyle arandığı ve kullanıldığı konu edildi. Sonra, Yrd. Doç. Dr. Ebubekir GÜNDOĞDU göl ve çevresinin faunası hakkında bilgi vermeye başladı. Burada yaban domuzu, tavşan, tilki, porsuk, sincap ve birçok kuş türünün yaşadığını söyledi. Bu sırada, Gölcük gölündeki önemli bir türün unutulduğunu fark ederek, göl içerisinde Anadolu Dişli Sazancığı isimli ülkemize endemik bir balık türümüzün yaşadığını belirttim.

Daha sonra, Göl kenarında 65 milyon yıl öncesine ait kireç taşlarından oluşan kayalar gördük. Kireç taşlarının kırılarak yolların kenarında mıcır olarak kullanıldığı belirtildi.

Kısa süre sonra yanımıza elinde bir şeylerle gelen Prof. Dr. İdris OĞURLU, bize bunların ne olduğunu bilip bilmediğimizi sorarak, ardından, yaban hayvanlarının dışkılarının karakteristik özellikler gösterdiğini ve bu özellikler aracılığıyla yaban hayvanlarının nasıl tanınacağını anlattı. Aynı zamanda etraftaki tavşan ve porsuk dışkılarını da katılımcılara gösterdi. Bende etrafta gezinirken, muhtemelen etobur bir türe av olmaktan kurtulamamış bir yaban tavşanından artakalan tüy kalıntıları ve kuyruk buldum. Bunlar da yaban hayvanlarının dolaylı olarak izlenmesini sağlayan ayrı birer materyaldi. OĞURLU hocamızın hemen peşinden, bende kuyruk ve tüy kalıntılarını arkadaşlara gösterdim. Daha sonra, Yrd. Doç. Dr. Ulvi Erhan EROL gölün peyzajına dair bilgilerle beraber, gölün çöküntüden meydana geldiğini, lavlarla kaplı olduğunu, göl suyunun temiz olduğunu belirtti. Ulvi hocamızdan sonra, Meteorolog hocamız Hasan Hüseyin AKSU hava olayları hakkında bilgi aktararak, bulutlar ve yağmurun nasıl oluştuğunu anlattı.

IDE GÜNLÜĞÜ | 2007-EYLÜL EĞİTİMİ

Orman Mühendisi İsmet Ceyhun YILDIRIM

Daha sonra, Isparta sirtlarında kalan Gökçay mesireliğine hareket ettik. Burada, Isparta kuşbakışı muhteşem görünüyordu. Ardından, akşam yemeği için Eğirdir ilçesinde yer alan SDÜ Mavi Göl Uygulama oteline hareket ettik. Yemeğe SDÜ Orman Fakültesi dekanı Prof. Dr. Cahit BALABANLI ve Isparta İl Çevre ve Orman Müdürü Tayfun BÜYÜKKÜPÇÜ' de iştirak ettiler. Yemek sırasında Prof. Dr. İdris OĞURLU ertesi günün programı hakkında bilgilendirme ve projenin önemini belirten bir konuşma yaptı. Yemekten sonra, grubun kalacağı Isparta Öğretmenevine döndük.

3 Eylül 2007 Pazartesi

Öğretmenevi'nde sabah kahvaltımızı yaptıktan sonra, Sütçüler ilçesine doğru hareket ettik. Yolda ilerlerken Aşağı Gökdere köyü yakınlarında dere boyunca uzanan çınar ağaçlarından biri üzerinde bir sincap fark ettik. Katılımcılar heyecanlı bir şekilde uzun süre sincabı izlediler. Sincap ise korkudan sindiği dalın arasında kımıldamadan öylece duruyordu. Gruptakilerin bu esnada yüksek sesle konuşmalarını gerekiyordu. Bunun üzerine proje yürütücümüz yaban hayvanlarını izlerken sessiz olunması gerektiğini ve onların nasıl izlenmesi gerektiğini anlattı. Ayrıca, hocamız dürbün kullanımına yönelik bilgi verdi. Sincabı izledikten sonra yolumuza devam ettik. Bir ara, yol üzerine yer alan bir pınarın başında durduk. Burada IDE'ye Manisa'dan katılan arkadaşımız Ali Rıza TÜRKOL' un memleketinden getirdiği üzümleri yıkayıp yemeye başlamıştık.

Bir taraftan üzümlerimizi yerken katılımcılar çevreye bakıyor, eğitimlerde orada bulunan ağaçları tanıtırıyor. Ağaçlardan biri de menengiçti. Herkes menengiç meyvelerinden alarak tadına baktı. Katılımcılardan birisi tepsi ağacının meyvesini yemeye çalışıyordu. Bu türün meyvesi tanence zengin olduğu için arkadaşımızın yüzündeki ifade bu meyvenin tadının gerçekten hoş olmadığını gösteriyordu.

Sütçüler Değirmendere'deki kamp alanına geldiğimizde katılımcılar ve eğitimler beş gruba ayrıldılar. Her gruba proje organizatörleri tarafından kamp malzemeleri ve yiyecekler verildi.

Gruplara birer başkan seçildikten sonra gruplar doğayla baş başa bırakıldılar. Her bir grup, kamp alanında dört çadır kurulacak şekilde yer ayırdı ve çadırlarını kurdu. Ardından, grup üyeleri araçların bulunduğu yola inerek kendilerine ayrılan erzakı çadırlara taşımaya başladılar. Yiyecek malzemeleri çadırın bir kenarına yerleştirildi. Her bir grup çadırlarının önüne taşlardan ocak ördü. Grup başkanları iş dağılımlarını yaptılar. Akşam yemeği için hazırlığa başladılar. Ateşler yakıldı, her grup kendi menüsünü belirledi ve yemeklerini pişirip afiyetle yedi.

Yemekten sonra çay keyfine sıra gelmişti. Çay suları konulup çaylar hazır olduktan sonra, açık havada çayın ve çayla beraber gelen sohbetin tadına denecek yoktu.

Çay keyfinden sonra, Isparta'nın yaban hayatı zenginliğine dair sunum yaptım. Benim peşimden, kuş gözlemciliği hakkında Tuğba MARANGOZ, eğitim boyunca karşılaşılacak bilimsel terimler hakkında Emrah Tagi

ERTUĞRUL tarafından power point sunumlar yapıldı. Yat saatimiz geldiğinde günün yorgunluğunu atmaya üzere herkes çadırlarına çekildi.

4 Eylül 2007 Salı

Sabah saat 6'da kalktık. Hemen hazırlanıp her grup kendi başkanının yönetiminde ve kuşlar konusunda uzmanlaşmış birer eğitmen eşliğinde kendilerine bildirilen istikamette ilerleyerek kuş gözlemine gittik. Kuş gözlemi sırasında verilen molalarda bazılarımız vadide güneş ışınlarının oluşturduğu muhteşem manzarayı izlemeye koyulmuştuk.

O sabah kamp alanı çevresinde bulunan kuş türlerini doya doya gözlemledik. Kuş gözlemine 07.30'da sona erdirerek kamp yerimize gruplar halinde döndük. Her grubun kendi hazırladığı kahvaltı bittikten sonra Yazılı Kanyon Tabiat Parkı'na hareket ettik.

Yazılı Kanyon Tabiat Parkı'na vardığımızda, proje yürütücümüz Prof. Dr. İdris OĞURLU Milli Parklar, Tabiatı Koruma Alanları ve Tabiat Parkları hakkında bilgi verdi. Sahanın florasını Yrd. Doç. Dr. İsmail DUTKUNER hocamız tanıtarak, tabiat parkının bitki örtüsünün Akdeniz İklimi bitki örtüsünden oluştuğunu söyleyerek, Kızılçam, Kermes meşesi, Zakkum, Karaçalı, Zeytin, Menengiç, Keçiboynuzu ve bazı Kekik türlerini gösterdi. Bitki tanıtımının ardından, hep beraber kekik topladık. Kızılçamın hızlı büyümesi ve ülkemiz ormancılığı için önemine işaret ederek kozalaklardan henüz dökülmemiş ya da dökülmemiş tohumlardan çıkartıp gösterdi. Bu tohumlar yüksek bir yerden atılarak ağaçtan düşmeleri izlendi. Genel olarak ardıç türleri özellikle de Boz Ardıç ve Kokulu Ardıç türlerinin farkları ve odun özellikleri, Ardıç kozalakları, çimlenme engelleri ve Türkiye ormancılarının son yıllardaki ardıç fidanı üretiminde başarılarından bahsedip, Ardıç kozalaklarını kırarak içindeki tohumları çıkarıp, ardıcın kullanım alanlarına değindi.

Eğitmenlerden Orm. Yük. Müh. Yasin ÜNAL tabiat parkının faunasını tanıttı. Sahanın fauna elemanları olarak yaban keçisi, yaban domuzu, tilki, tavşan, porsuk, su samuru, sincap gibi memeliler ile birçok kuş türünün aynı zamanda birçok kemirgenin bulunduğunu belirtti. Ülkemizde nesli tehlike altında olan Kızıl akbabanın da bu sahada yer aldığı ve 36 ayrı kuş türünün yaşadığını belirtti.

Daha sonra, kanyonun yapısı hakkında bilgiler edindik. Kanyonun, kireç taşının erimesi sonucunda meydana geldiğini öğrendik. Kanyon içerisinde St.Paul yolunun geçmesi de kanyonun önemini daha da arttırmıştı. Bu kanyonun ismi içerisindeki kayalar üzerindeki yazıtlardan ileri gelmektedir. Yrd. Doç. Dr. Kürşad ÖZKAN buranın ekolojik özellikleri üzerinde durdu. Duman bitkisi denilen bir türün bu Tabiat Parkı'na endemik olduğunu belirtti. Kürşad ÖZKAN hocamız, alanın tipik bir kanyon ve alanda alçak Akdeniz ikliminin hâkim olduğunu söyleyerek, bu iklimin etkisi altında kızılçam, delice, sandal türleriyle beraber alanda 180'nin üzerinde bitki türü bulunduğunu ve bunlardan 26'sinin endemik olduğunu da belirtip, sözlerine şöyle devam etti: "Bu alanda Prof. Dr. Hayri DUMAN tarafından 2001 yılında ilk olarak tanımlanan ve henüz bu

IDE GÜNLÜĞÜ | 2007-EYLÜL EĞİTİMİ

Orman Mühendisi İsmet Ceyhun YILDIRIM

alan dışında dünyada herhangi bir kaydı olmayan Globularia hedgwi H. Duman türü yazıtların aşağı kısmındaki yolun sağ tarafındaki duvarda bulunmaktadır. P. gibbum ve S. antalyensis kanyonda bulunan diğer önemli endemik türlerdir. Yazılı kanyon tarihi değere de sahiptir. Kanyon içerisinden tarihi kral yolu geçmektedir. Bu yol, aynı zamanda Aziz Paulos'un kullandığı yoldur. Ayrıca, kanyon duvarlarında çeşitli yazıtlar bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi Epiktatus'a ait olan bir şiiirdir."

Hocamızın verdiği bilgilerin ardından, kanyon suyunun çıkış noktasına hareket ettik. Parkurda ilerlerken Prof. Dr. İdris OĞURLU bir yamaç üzerinde durarak zemindeki ölü örtü ve orman yangınları hakkında ayrıntılı bilgi verdi.

Bir süre sonra suyun kaynağına ulaşmıştık. Berrak ve etrafında çok çeşitli bitki türünün bulunduğu bir yerdin burası. Buradaki dersimiz bitince Tabiat Parkı'nın giriş noktasına dönerek ızgarada ve yağda pişirilmiş alabalıkları yiyerek karnımızı doyurduk.

Yemeğin ardından, Yrd. Doç. Dr. Ulvi Erhan EROL yazılı kanyonun peyzaj değerlerine dikkat çekti ve hâkim peyzaj özellikleri olarak suyun hareketi, berraklığı, zengin bitki kompozisyonu ve kaya kütleleri olduğunu söyledi. Hemen ardından, Yrd. Doç. Dr. Ebubekir GÜNDOĞDU hocamız Tabiat Parkı'nda görülebilen Yaban keçisi ve gözlemi hakkında bilgi vermeye başladı. Katılımcılar yaban hayvanları ile ilgili birçok soru sordular ve hocalarımızda cevapladılar. Akşama doğru Müezzinler mevkiinde yapacağımız Yaban keçisi gözlemi için Tabiat Parkı'ndan ayrıldık.

Gözlem için gruplar halinde farklı noktalara dağıldık, uzun bir zaman gözlem yaptık. Yaban keçisi gözlemi için bende bir gruba önderlik ediyordum. Yaklaşık yarım saatlik bir yürüyüş sonrasında gözlem noktamıza ulaşmıştık. Zamanımız kısıtlıydı ve hava kararıyordu. Kısa süre sonra iki ayrı yaban keçisi ailesinin karşımızdaki yamaçlarda yayıldığını fark ettim. Kalabalık grubuma Yaban keçilerini gösterebileceğimi düşünmek beni mutlu etmişti. Ama ne yazık ki grup arkadaşlarım bu keçileri birkaç kez yer tarifi yapmama rağmen fark edemedi. Üzgündüm, fakat yapacak herhangi bir şey yoktu, kararan havayla beraber görüş imkânları git gide azalıyor. Nihayet hava kararmıştı ve bir an önce ormandan çıkmamız gerekiyordu. Onları görmeseler dahi, bu deneyimi yaşamış olmak ve manzara seyirinin verdiği mutluluk arkadaşlarımın yüzlerinden okunuyordu.

Döndüğümüz patikayı kullanarak aracımızın ve diğer grupların bizleri beklediği ana yola çıktık. Keçi gören grup elemanları aynı zamanda gördüğü yaban keçilerinin fotoğraflarını çekmişlerdi. Böylece, türü göremeyen arkadaşlarda bu fotoğraflarla Yaban Keçisini görme şansını elde ettiler. Gözlemden sonra, tekrar kamp alanına döndük. Kampa ulaşan katılımcılarımızdan bir kısmı yatarken, diğer kısmı da kamp alanının hemen aşağısında akarsuda balık tutmayı tercih ettiler. İki katılımcı karanlık ortamda balık tutmayı başarmıştı.

5 Eylül 2007 Çarşamba

Kamp alanında sabah kahvaltımızı yaptık. Kahvaltıdan sonra Tota dağı'nın yolunu tuttuk. Sütçüler içinden geçerek Boğazköy Sağrak köyü içinden seyredip, Kasımlar sapağından Kuzca köyüne ulaştık. Buradan yolumuza devam ederek Tota ormanına vardık. Bu ormanın rakımı 1578 metre olarak ölçüldü. Tota Ormanında karaçamın yaygın olduğunu müşahade ettik. Ormanda yeni bitki (yüzük otu, itburnu=kuşburnu, karamuk vs.) ve meyve ağacı türlerinin (elma, erik, üzüm) gayet yaygın olduğuna da şahit olduk. Tota'daki vejetasyon bizi çok şaşırttı ve memnun etti.

Bu dağda Orman Bölge Müdürlüğüne bağlı yangın koruma ekiplerine ayrılmış bir binaya geldik. Burada eğitimden Yrd. Doç. Dr. Kürşad ÖZKAN dağın ekolojik özellikleri hakkında bilgiler vermeye başladı. Hocamız, dağın Akdeniz yüksek dağ iklimine sahip Karaçamın en iyi yetişme ortamı olduğunu söyleyerek, buradaki bazı orman ağaçlarının indikatörü olan bitkileri tanıttı. Bu indikatör bitkilerin en bilinenlerinin kuşburnu, ardıç, karamuk olduğunu öğrendik. Burada katılımcılarımızdan birisi ardıçların nasıl çimlendiğine dair bir soru sordu. Bu soruya Türkiye'de kendi dalında tek uzman olarak bilinen Yrd. Doç. Dr. Nebi BİLİR şöyle cevap verdi: "Eskiden ormanlar halkın olduğu için, halk ormanlarda çoğunlukla kaliteli ve düzgün ağaçları kesmiş ve ormanlarımız zamanla negatif seleksiyona uğramış, erkek ağaç bireyleri azalmış ve böylece döllenme problemleri meydana gelmiştir." dedi. Orman ağaçlarında anne-baba kavramı ve önemi, Kuşburnu (Rosa canina) bitkisinin önemi ve ıslahı da Nebi BİLİR hocamızın değindiği diğer konulardı.

Diğer bir katılımcımız temiz ve kirli su nasıl meydana gelir, bunların belirteçleri nelerdir?" diye sordu. Eğitimciler ve katılımcılar birlikte tartışarak bu soruyu cevapladılar. Sazlıkların sudaki kirliliği temizlediğini, bazı orman yangınları sonucu yeni ağaç ve bitki türlerinin geliştiğini ve toprağın fosfor, mineral zenginliği yaşadığını öğrendik. Proje yürütücümüz işletme ormanlarını anlattı. Ardından, yangın müdahale ekibinin yapısı ve yangın kuleleri hakkında detaylı bilgiler verdi. Bu arada bazı milli parklarda küçük orman yangınlarına müdahale edilmediğini, bunun da doğal dönüşüm için yapıldığı bilgisine ulaştık.

Bir soru üzerine hocamız yangına karşı dayanıklı olan Saçlı meşe, Servi vb. ağaçların özelliklerine değinerek yangına karşı yapılan ateşin özellikleri ve nasıl uygulanması gerektiği hakkında bilgiler verdi. Bilgi aktarımı sonrası Tota'da kısa bir yürüyüş yaparak orman meyvelerinden yedik.

Tota dağında öğle yemeğini de yedikten sonra tarihi Adada antik kentine doğru hareket ettik. Adada antik kentine giderken eğitimciler katılımcılara yolun her iki tarafında bulunan ağaçları gösteriyor ve ağaçlar hakkında bilgiler veriyordu. Adada kentine vardığımızda bizi burada eğitimcilerden Prof. Dr. Ali BİLGİN ile Prof. Dr. Muhittin GÖRMÜŞ hocalarımız karşıladılar. Adada kentinin tarihi ve jeomorfolojik yapısı hakkında bilgi aktardılar. Ayrıca, burada yapı malzemesi olarak kullanılan kireçtaşları hakkında endüstriyel mineraller ve kayalar hakkında sorulan soruları

IDE GÜNLÜĞÜ | 2007-EYLÜL EĞİTİMİ

Orman Mühendisi İsmet Ceyhun YILDIRIM

cevaplayan Prof. Dr. Ali BİLGİN hocamız, antik kentin neden yok olmuş olabileceğini çevresindekilere sorarak onlarda merak uyandırdı ve ardından da Adada kentinin Anadolu'nun ayakta kalabilmiş en sağlam antik kentlerinden birisi olduğunu ve Roma dönemine ait diğer binalarla birlikte dikkati çektiğini söyledi. Tarihte, Adada antik kentinin, para basılan bir merkez ve dini açıdan bir piskoposluk olduğunu sözlerine ekledi.

Burada, yapıtların yoğun olduğu alanların başında kent alanında yer alan, büyük taşlarla döşenmiş ilkçağ ana caddesinin geldiğini gördük. Üç yandan tepe ile çevrilmiş vadi düzlüğünün ortasında ve yamaçlarda bulunan küçük tapınak yapılarından bazıları, günümüze kadar intikal eden binaların dikdörtgen prizma biçimli olup çok düzgün kesilmiş kireçtaşlarından oluştuğu ve bazılarına da süs çıkıntısı şeklinde taşlarla işlemler yapıldığı dikkat çekiyordu.

Yapıtlarda harç kullanılmamıştı. Adada'nın deprem sonucu yerle bir olmuş bir kent olduğunu söylemesi üzerine katılımcılar Prof. Dr. Ali BİLGİN hocamıza sorular sormaya başladılar. Bir arkadaşımız tarafından Adada'daki incelemelerde deprem nedir, sorusu soruldu. Bunun üzerine BİLGİN hoca, depremlerin nedenleri ve olası zararlarının ortadan kaldırılması için ne gibi önlemlerin alınması gerektiği üzerinde durdu. Ayrıca, depremlerin jeotermal enerji kaynakları açısından yararları üzerine de açıklamalar yaptı.

Ali BİLGİN hocamız depremin nasıl meydana geldiğini, sismik aktivite ve nasıl hareket ettiğini detaylı bir şekilde anlatarak, soruları katılımcıların aklında soru işaretleri kalmayacak şekilde yanıtladı. Bu arada depremin zararları yanında bazı yararları olduğunu da öğrenmiş olduk. Mesela, depremin doğal gaz çıkışının meydana gelmesi ve jeotermal su kaynaklarının oluşmasına yol açtığını çoğumuz bilmiyorduk. Katılımcılar etraftan topladıkları taşları Prof. Dr. Muhittin GÖRMÜŞ'e sorarak taşların yaşı hakkında bilgi aldılar. Prof. Dr. Ali BİLGİN ise taşların özellikleri hakkında bilgi verdi. Burada gerçekleştiğini öğrendiğimiz bir olay eğitimci ve katılımcıları hayretler içinde bıraktı. Bu olay, tarihi kentin taşlarının bilinçsiz bir şekilde karayolları ekiplerince karayollarında kullanılmış olduğuydu.

Adada'dan ayrılıp kamp alanına geldiğimizde akşam oluyordu. Gruplar kamp ateşlerini yakarak yemek yapmaya koyuldular. Akşam yemeğimizi beraberce yedik. Yemekten sonra M. GÖRMÜŞ hoca katılımcıları bir araya topladı ve bir sinevizyon gösterisi yaptı. Sinevizyon gösterisi dünyanın oluşumu, dünyanın yaşının nasıl hesaplandığını anlatıyordu. IDE'ye Manisa'dan katılan bir diğer katılımcı Ali EMÜL ise beraberinde getirdiği Manisa'nın ünlü mesir macununu tüm katılımcılar ve IDE ekibine ikram etti.

6 Eylül 2007 Perşembe

Her sabah yaptığımız Doğa yürüyüşlerini bu günde ihmal etmedik. Tüm gruplar yürüyüşten dönünce sabah kahvaltımızı yaptık. Kahvaltıdan sonra, grup başkanları proje yürütücümüz koordinasyonluğunda toplandı. Her birisine birer adet fiziki harita verildi ve harita okuma gösterildi. Bu dersin bitiminde grup başkanları haritaları alarak gruplarının

yanına gittiler ve öğrendiklerini gruplarına aktararak harita üzerinde nerede bulunduğumuzu gösterdiler.

Harita dersi bittikten sonra çadırlarımızı toplamamız gerekiyordu. Grup başkanları ve grup elemanları kendi çadırlarını topladılar. Toplanan çadırlar ve diğer malzemeler kamp sahasının ortasına getirildi. Grup başkanlarına zimmetli olan eşyalar görevlilere teslim edildi.

Kamp malzemeleri yüklendikten sonra minibüslerimize binerek Değirmendere'den Kovada gölüne doğru hareket ettik. Kovada'ya giderken Sütçüler ilçesi çıkışında bulunan kent ormanında bir süre dinlendik. Bu dinlenme süresi boyunca katılımcılar hocalardan olabildiğince yararlanmak istediği için, jeoloji bölümü hocalarımıza jeotermal enerji, minerallerin faydaları hakkında sorular soruyor, Prof. Dr. Ali BİLGİN ile Prof. Dr. Muhittin GÖRMÜŞ hocalarımız da soruları cevaplandırıyordu.

Kent ormanından sonra yaklaşık bir saatlik yolumuz vardı, kısa süre sonra Kovada gölü Milli Park'ına hareket ettik. Kovada gölüne yaklaştığımızda suyun rengi ile yeşil peyzaj bizi büyülemişti. Bu mevsimde gölün manzarasının eşsiz olduğu söyleniyordu. Gölün kenarına geldik. Buradan gölde yüzen sakarmeke, bahri, batağan ve dalgıçları izlemeye başladık. Burada birçok su kuşunu yakından izleme fırsatını elde etmiştik.

Görülen su kuşlarını eğitimcilerden Yasin ÜNAL ve Tuğba MARANGOZ katılımcılara anlatıyor ve rehber kitaplardan resimlerini gösteriyorlardı.

Kovada gölünün çevresini gezdik. Gölün çevresi çok güzeldi, yeşillikler ile mavi birbirine girmiş gibiydi. Bu manzarayı gören katılımcılar bu güzellikleri fotoğraflıyorlardı. Yrd. Doç. Dr. İsmail DUTKUNER hocamızla Kovada gölü boyunca oluşan sulak alan florası ile ilgili konular konuşuldu. Hocamız özellikle Söğütler üzerinde durdu. Söğütlerde ve kavaklarda cinsiyet ve bunun pratiğe yansımalarını, kavağın kültürümüz üzerindeki etkileri, yeri ve söğütten farklarıyla, her iki türün dişilerinin uçan tohumlarının insanlara rahatsızlık verdiğini anlattı.

Bunlara ilaveten hocamız, Kahramanmaraş ve Gaziantep yörelerinde söğüt odunundan yapılan yoğurt kaplarında mayalanan yoğurtların insan sağlığı için son derece faydalı olduğunu anlattı. Bunların yanında, söğütlerin durgun sulardan zarar görmediği, dolayısıyla göl kenarlarında kavaklara göre avantaj sağladıkları bu nedenle suya bağlı bir hayvan olan mandayla özdeşleştirilerek "manda yuva yapmış söğüt dalına" sözleriyle halk türkülerine konu olduğunu söyledi. Öte yandan söğütlerin ilk yaprak açtıklarında çok narin ve çekici oldukları bu nedenle de "gözleri aşka gülen taze söğüt dalısın" şeklinde şarkılara konu edildiğini belirtti. Bu bağlamda ülkemizin çok kıymetli söğüt taksonlarına sahip olmasına rağmen en yaygın olarak kullanılan türlerden biri olan Salkım Söğütün doğal bir türümüz olmadığı da bilgi olarak sunuldu. Öte yandan Orta Asya'dan beraberimizde getirdiğimiz Piramidal Kavak klonunun (*Populus usbekistanica* Kom. supsp. *usbekistanica* Cv. "Afganica") halk kültüründe önemli olduğunu, çocukların doğmasında ve düğünlerde çocuk ya da gençler namına dikilip daha sonra yapacak ve benzer diğer

IDE GÜNLÜĞÜ | 2007-EYLÜL EĞİTİMİ Orman Mühendisi İsmet Ceyhun YILDIRIM

İhtiyaçlar için kullanıldığı anlatıldı. Bu arada "tetar" işletmesi anlatılıp özellikle söğütlerin kısa süreli olarak dallarından faydalanılarak sebze bahçelerinde sırık, direk olarak kullanılacak materyalin eldesi ve sepet vb. gibi maddelerin hammaddesinin elde edildiğine değinildi.

Kovada'da Jeolog hocalarımızla birlikte Kovada Gölü Milli Parkı ve Kovada gölü, grabeni ve horstları çevresinde bir takım incelemeler yaptık. Jeomorfolojik açıdan Kovada Milli Parkı ve Kovada Grabeni'nin nasıl oluştuğu konusunda sorulan sorular üzerine, A. BİLGİN hoca, Kovada Gölü Milli Parkı ve Kovada Grabeni'nin tektonik bir olay sonucu normal faylanmalarla ortaya çıktığı, bunun graben üzerinde yapılan gözlemlerle anlaşıldığını söyledi. Nitekim grabenin iki yanında yer alan yükseltelerin horstlardan oluştuğunu hep birlikte gördük.

Grabeni çevresel açıdan önemi üzerinde açıklamalar yapılırken, bu grabenin Eğirdir Gölü sularını Akdeniz'e boşalttığı, boşaltım nedeniyle, gölün suyunun tatlı olduğu ve hidroelektrik santrali vasıtasıyla enerji üretildiği konusunda bilgiler edindik. Yine çevresel açıdan aromasıyla dünya çapında ünlü olan Eğirdir elması bahçelerinin, Kovada grabeni üzerinde akışını sürdüren sularla sulandığını da yerinde görme fırsatımız oldu.

Grabeni kuşatan faylar üzerinde birlikte bir takım gözlemler yaparak, fay aynası üzerinde faylanma sırasında ortaya çıkan kertikler yardımıyla fayın hareket yönünü belirlemeyi öğrendik. Bütün bunların yanı sıra Muhittin GÖRMÜŞ hocamız, yapılacak mekanların seçilmesinde ve yerleşimde dikkat edilecek hususlar ile dağ eteği yelpazeleri kenarına yapılan çok katlı binaların görebilecekleri maddi ve manevi hasarları örneklerle gösterip, Dinar, Burdur depremlerindeki hasarların nerelerde olduğuna dikkat çekti. Hocamız Kovada Gölü oluşumunu kontrol eden parametreler, gölü çevreleyen kayalar ve bu kayaların özellikleri de ilginçtir diyerek, milyar, milyon ve bin seneler ile gelişimin öyküsü ve bunun kavranmasının her tabiat bilimci için önemli olduğunu ve keza, milyar, milyon seneler öncesinde oluşmuş petrol vb ekonomik değerlerin bulunmasında jeolojinin önemi büyüktür dedi.

Kovada gölünden sonra, dünyaca ünlü ve sadece Isparta yöresinde doğal olarak bulunan meşe türlerinden endemik bir tür olan Kasnak meşesi ormanına gittik. Kasnak meşesinden dolayı TKA yapılan bu ormanda asırlara meydan okuyan ve günümüze kadar ulaşan 600 yaşındaki "Koca Kasnak" meşesini ve diğer meşeleri gördük. Kasnak meşelerinin üzerinde yetişen ve kav diye bilinen zamanında ateş yakmada kullanılan mantarları gördük. Koca kasnağın yanından aşağıya inerken yol kenarında 12 kardeş diye bilinen ve 12'si bir arada bulunan meşeleri gördük.

İsmail hocamız, meşelerin ormanlar için önemine vurgu yaparak "Meşe ormanın anasıdır" halk sözünü ekleyip, ülkemizin bir meşe cenneti olduğunu söyledi ve meşelerin ortak özellikleri olan palamut ve kadehlerini gösterdi. Daha sonra meşelerin Orman Bakanlığının, Orman Genel Müdürlüğü'nün, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesinin resmi amblemi olduğu ya da logosunda kullanıldığı bunun yanında Genelkurmay Başkanlığı ve ülkemizin güzide futbol

kulüplerinden Fenerbahçe'nin de amblem ya da logosu olduğuna dikkat çekti. Bunların yanında, Ankara/Ulus ta bulunan Atatürk heykelinin kaidesinde de kalın ve kesilmiş bir kütükten çıkan filizin meşe olduğuna vurgu yaparak çok eskilerden beri meşenin uzun ömür ve sağlığın simgesi olduğunu ifade etti. Bu arada çoğunlukla meşeleri temsil eden (istisnalar hariç) loplu meşe yaprağını göstererek, Fenerbahçe logosundaki yaprağın kulübün kurulduğu yıllardaki logosunun tersine meşe özelliğini yitirdiği ve morfolojik olarak bir türe de benzemediğine hep beraber karar verildi. Hocamız meşe gövdelerinin odun değerlerine ve kıymetlerine vurgu yapıp, ormanı iyileştirme özelliklerini anlattı. Konu ile ilgili soru-cevap faslına geçilince katılımcıların özellikle güncel olaylarla bağlantılı konularda daha ilgili oldukları sorularından anlaşılıyordu.

Muhittin GÖRMÜŞ hocamız dağdan aşağıya inerken yolun kenarındaki arazi şekillerini göstererek depremlerin nasıl meydana geldiğini uzun uzun bize anlattı. Akşam geç saatte Eğirdir'de bulunan otelimize geldik.

7 Eylül 2007 Cuma

Otelde kahvaltımızı yaptık. Kahvaltıdan sonra otelin sunum salonuna geçtik. Burada eğitimcilerin hazırlamış oldukları sunumları izleyeceğiz.

Yrd. Doç. Dr. Hasan ALKAN milli parklar ve sorunları ile ilgili sunumlar yaptı. Sunumları yaparken milli parkların nasıl kurulduğunu, milli parkların yapılmasından sonra milli park içerisinde kalan halkın sorunlarını ve bu sorunların nasıl çözüleceğini, burada yaşayan halkın yapılan planlara nasıl dahil edileceğini anlattı.

Eğitmenlerden Nadiye SEVİNÇ'in tıbbi ve aromatik bitkilerin tanıtımı ve kullanımı ile ilgili sunumundan sonra Orm. Yük. Müh. Yasin ÜNAL doğada kuşları nasıl tanıyacağımızı bir sunumla anlattı.

Yine bir power point sunumunda Yrd. Doç. Ebubekir GÜNDOĞDU' dan yaban keçilerini ve onları niçin, nasıl korumamız gerektiğini dinledik ve Isparta dağlarında kaydedilen yaban keçisi görüntülerini gördük.

Bu arada yerli basından muhabirler geldi ve projeye katılanları görüntüleyerek ve iki katılımcıyla birlikte Proje yürütücüsü ile röportaj yaptılar. Verdiğimiz aradan sonra ders ve sunumlar devam etti. Proje yürütücümüz Prof. Dr. İdris OĞURLU yaban hayatında temel kavramları ve yaban hayvanlarının korunması için gerekli temel şartları anlattı.

Bende hocamızın peşinden devreye girip, nadir türlerimizden biri olan Saz kedisini Felis chaus nin yaşam ortamına hareketimizden önce türe ve gözlem tekniğine dair powerpoint sunumu yaptım ve dört yıl boyunca arşivlediğim Saz kedisini görüntülerini tüm IDE ekibi ve katılımcılarıyla paylaştım.

Benim sunumumdan sonra, eğitimcimiz Hasan Hüseyin Aksu katılımcılara Meteoroloji hakkında bilgiler veriyordu. Bulutların nasıl oluştuğunu, iklim, iklimi etkileyen faktörler, iklim değişimleri ve küresel ısınmayı etkileyen faktörleri anlattı.

Sunumlardan sonra Saz kedisini görmek için Eğirdir ilçesinden Yalvaç ilçesinde bulunan Aşağı Tırtar köyü

IDE GÜNLÜĞÜ | 2007-EYLÜL EĞİTİMİ

Orman Mühendisi İsmet Ceyhun YILDIRIM

hudutlarında kalan kendi aramızda Kedikayası olarak adlandırdığımız sahaya doğru hareket ettik. Giderken Boyalı mevkiinde durduk. Burada gölün üzerinde bulunan su kuşlarını dürbünlerimiz ile uzunca gözlemledik, daha uzakta kalan kuşları da teleskop ile izledik. Gördüğümüz bazı kuşlar Sakar-meke, Küçük akbalıkcıl, Martı, Alacabalıkcıl, Saz delicesi ve Dalgıç idi. Kuşları izledikten sonra yolumuza devam ettik.

Kedikayasına ulaştığımızda gün hayli ilerlemişti. Burada üst tarafı makilerle kaplı tepelikler ve geniş sazlıklar göze çarpıyordu. Bu da kedinin yaşaması için gerekli ortamı oluşturuyordu. Hava kararmadan önce burada bulunan Kral mezarlarını ziyaret ettik. Kral mezarları zamanla defineler tarafından tahrip edilmişlerdi. Burada aynı zamanda su kenarlarındaki kuşları izliyorduk.

Saz kedilerini izlememiz için havanın kararması gerekiyordu. Kediler hava kararınca beslenmeye çıkıyor ve bu saatlerde hava kararıyor için spot ışıklarını kedilere yansıtmanız gerekiyordu. Akşam iki gruba ayrıldık. Birinci grubun başında eğitmen olarak proje yürütücümüz Prof. Dr. İdris OĞURLU hocamız, ikinci grubun başında ise Yrd. Doç. Dr. Ebubekir GÜNDOĞDU hocamız bulunuyordu.

Hava serin, gölün o nefis rüzgar esintisi üzerimize geliyor, hava kararıyor için hiçbir yer görülüyordu. Katılımcılarımız bu karanlık ortamda ekibimizdeki projektörler ile hem kedi izi sürmeye çalışıyor hem de birbirlerine destek vermeye çalışıyor. Aynı zamanda bu eşsiz gece macerasının keyfini çıkarmaya çalışıyoruz. İlk turumuzda kediye rastlayamamıştık. Bu yüzden belli bir süre sakince oturup bekledik. Beklerken, aynı zamanda kampta öğrendiklerimizi uygulamaya çalıştık: Yıldızlara bakıp Büyük ayı ile Küçük ayı yıldız takımlarını ve ardından kutup yıldızını bulmaya çalışıyorduk ve bunu başardık da. Bu arada Saz kedisinin kalabalıktan tedirgin olabileceğini hatırlatarak, beni izlemelerini söyleyip sahada yalnız başıma projektörle tarama gezintisine çıktım. Döndüğümde, arkadaşlar elimdeki projektör ışığının bir görünüp bir kaybolduğunu, onların da saz kedisi ha görüldü ha görülecek diyerek heyecanlandıklarını anlattılar. Tüm sahayı turladıktan sonra birden ters yönden karşlarına çıkmam onları şaşırtmıştı. Olumsuz sonucun ardından, tüm arkadaşlara iki ihtimalin kediye rastlamamızı engelleyebileceğini söyledim. Bu ihtimallerin, öldürülmüş olmaları veya kalabalık koyun sürüsü ve çoban köpeklerinden tedirgin olan kedinin beslenmek için daha geç saatlerde ortaya çıkma ihtimalleriydi.

Daha sonra yine gruplara ayrılarak kedi gözlemine yürüyerek ve spot ışık tutarak devam ettik. Bu sırada çok sayıda parlayan göz bizleri heyecanlandırdı, ama dürbünlerimizle o gözleri baktığımızda gördüklerimizin tilki olduğunu anladık. Saz kedisini göremeyen gruptan birçok kimse hayatlarında doğal ortamda hem de geceyin ilk kez tilki, tavşan ve yaban domuzu gibi yaban hayvanlarını görüyor ve bunun heyecanını çevrelerindekiyle paylaşıyorlardı.

Kedikayası'ndan saat 23.30 civarı Eğirdir'e doğru yola çıktık. Eğirdir'de gece yarısı içtiğimiz çorbalardan sonra otelimize geri döndük.

8 Eylül 2007 Cumartesi

Otelde sabah kahvaltısını yaptık. Kahvaltıdan sonra Ümit KİLİMCİ katılımcılarla röportaj yaptı. Nadiye SEVİNÇ anketleri dağıtırken, Tuğba MARANGOZ katılımcıların IDE hakkındaki yorumlarını aldı. Daha sonra otelden ayrılarak Eğirdir Hayvanat Bahçesine gittik. Buradaki gezimizi tamamladıktan sonra Akpınar seyir alanından Eğirdir gölünü kuşbakışı izledik. Akpınar'da gözlemelerimizi yedikten sonra öğrencilerimizden Tuğba MARANGOZ göl manzarasında bir katılımcıyla röportaj gerçekleştirdi. Buradan Zindan mağarasına hareket ettik. Zindan mağarasında Prof. Dr. Ali BİLGİN hocamız mağaranın özellikleri hakkında bilgiler verdi ve bu mağaranın karışmadan meydana geldiğini de belirtti. Hocamız tarafından karışmanın oluşabilmesi için Akdeniz ikliminin yörede egemen olması, yörenin kireçtaşlarıyla kaplı olması ve jeomorfolojik olarak arazinin olabildiğince engebeli olması gerektiği aktarıldıktan sonra Zindan mağarası ve çevresinin masif kireçtaşlarıyla kaplı olduğu yakından gözledik. Ayrıca, mağaranın uzunluğunun mağara önündeki bilgi tablasından 785 metre olduğunu hep birlikte gördük.

Buradaki mağarada görülen sarkıt ve dikitlerin oluşum mekanizması açıklayan hocamız ile Ca(HCO₃)₂ içeren suların karbondioksitin buharlaşması ve CaCO₃'ün çökmesi sonucu oluştuğunu öğrendik ve bunların mağara içindeki güncel sarkıt ve dikitleri şekillendirdiğini gözledik. Zindan'da mağara içinde loş ışıklar damlayan suların altında yürümek herkese büyük bir keyif vermişti.

Zindan mağarasından sonra Eğirdir ilçesinin ünlü pazarına gittik. Buradan Isparta Öğretmenevine doğru yola çıktık. Isparta'ya vardığımızda yediğimiz akşam yemeğinden sonra katılımcılar IDE'nin bundan sonraki kısmında kalacakları öğretmen evine yerleştiler.

9 Eylül 2007 Pazar

Sabah 08.30'da Isparta Öğretmenevi'nden Ağlasun ilçesi yakınındaki Sagalassos antik kentine doğru hareket ettik. Prof. Dr. Muhittin GÖRMÜŞ hocamız arabanın içinde yanında getirmiş olduğu taşların tarihini anlattı. Taşların içerisindeki fosilleri gördük.

Sagalassos'a varmadan önce, yol güzergâhı üzerinde Geyran (Direkli) köyü yakınından, Isparta vadisine akan ignimbritlerin oluşturduğu paleo (eski) vadi yakınında hep birlikte gözlemler yaptık. Ağlasun arazisinde, günümüzden 4,6 milyon sene önce aktivite göstermiş olan Gölçük Volkanı tefraları tarafından lahar şeklindeki akıntılarla doldurulduğunu öğrendiğimiz eski bir vadi gördük. Tabanda volkan bombaları ve üstte ise tefraların oluşturduğu kaynaklanmış tüfler (ignimbritler) yer almaktaydı. Bu arada, volkanik tüflerin çimentoya katılarak puzzolonik aktivitesi olan çimento üretiminde kullanıldığını da öğrenmiştik. Ayrıca, burada, doğal alanlarda açılan maden ocaklarının madenin çıkarılmasından sonra yeşillendirilmesinin nasıl olacağı hakkında konuştuk. Daha sonra yol üstünde tekrar durduk ve konglomera tortul kayaçları gördük. Bu

IDE GÜNLÜĞÜ | 2007-EYLÜL EĞİTİMİ Orman Mühendisi İsmet Ceyhun YILDIRIM

kayaçların üzerinde midye kabuklarını ve benzeri kavkılar gördük bunlardan çekiçlerle örnekler aldık.

Sagalassos antik kentine vardığımızda ilk olarak ve girişteki kentin tarihi hakkındaki yazılı tabloyu okuduk. Bu kent büyük bir depremden sonra yerin altına gömülmüş ve kazı sonucunda yapılar çıkarılmaya başlanmıştı. Kentin içinde yürüyüşe başladık. Bu sırada Orm. Müh. Mehmet AKÇAKAYA bize kazıyla gün yüzüne çıkmış arkeolojik yapılar hakkında bilgiler veriyordu. İlk gördüğümüz ev kentin ileri gelenlerinden birinin eviydi. İçinde yer alan hamamı ve birçok oda bunu gösteriyordu.

Ali BİLGİN hocamız ise şunları anlattı: "Sagalassos, Helenik ve Roma dönemlerinde yörenin önemli yerleşim alanları arasında yer almaktaydı. VI. Yüzyılda ürettiği seramik, çanak ve çömlekleri Hindistan'a kadar ihracat etmekte ve ekonomik durumu çok iyi olan bir şehirdi. Gelir düzeyi yüksek olan bu şehir Mısır'dan konserve balık bile ithal ederdi. Buranın halkı, binalarda yapıtaşı olarak kireçtaşları, kaynaklanmış tüfler (ignimbritler) mermerler, ofiyolitik breş ve travertenleri kullanmışlardır.

Sagalassos sakinleri yapıtaşlarının dışında ise hemen Sagalassos'un güneyinde yer alan Çanaklı Ovası'ndan aldıkları killeri pişirerek tuğla yapmışlar ve bu tuğlaları buradaki binalarda yaygın bir şekilde yapı malzemesi olarak kullanmışlardır."

Burada, daha önce mevcut olan kayaçların ayrışarak fiziksel ve kimyasal olaylar sonucu kil minerallerinin jeomorfolojik olarak Çanaklı Ovası'nda biriktiği bilgisine sahip olduk.

Sagalassos halkı enerji ihtiyaçları için ormanları yok etmiş, önce bu tahribatın sonucu heyelanlara maruz kalmış ve sonra da şiddetli bir depremle yıkılmış ve bir daha eski görkemli evresini yakalayamamıştı. Dolayısıyla burada, ormanları korumanın ne denli önemli olduğunu anlamıştık. Öyle ki hepimiz "siz ormanları korursanız, onlarda sizi korur"

kanısına varmıştık. Ormanların her türlü doğal felaketlere karşı bizlere sigorta olduğu da aşikârdı.

Daha sonra, buz gibi soğuk suyun kaynadığı havuzlu antik çeşmenin yanına vardık. Buradan soğuk suyumuzu içerek ayrıldık. Ardından, bu yapının arkasındaki antik kütüphaneye ulaştık. Kütüphanenin mozaik taşları ve süslemeleri harikaydı. Oradaki görevli, bize kütüphanede görülen yazılar ve üstündeki oyuk raflar hakkında bilgi verdi. O oyuklarda eskiden kentin önde gelen isimlerinin heykellerinin bulunduğunu ve altlarındaki yazıların da onlar hakkında bilgi içerdiğini öğrendik.

Gördüğümüz manzara ve aldığımız bilgilerden burada yaşamış olan insanların okumaya ne kadar değer verdikleri anlaşılıyordu.

Daha sonra antik kentin büyük çeşmesinin ve pazaryerinin olduğu yere gittik. Çeşmenin mimari yapısı bizi çok etkiledi ve bu bizi oradaki çeşme hakkındaki yazılı tabloyu okumaya sevketti.

Meydanın arkasından yükselen tapınak ve meclisi de gördükten sonra bulunduğumuz yükseklikten aşağıdaki manzarayı izlemeye koyulduk ve nihayet bu gezimizi de sonlandırarak Isparta'ya hareket ettik.

Bugün, aynı zamanda hoş bir tesadüf eseri olarak IDE'nin son gününe rastlayan, eğitmenlerimizden Orm. Müh. Can Polat KAYA'nın kardeşinin düğününü bize Isparta yöresinin geleneksel yemeklerini tatma fırsatı verdi. Bu bizim için hem bir kutlama hem de bir veda yemeği oldu. Ünlü kabune yemeğini iştahla yerken katılımcılara Isparta'nın düğün kültüründen bahsettik.

Isparta'ya döndükten sonra yenilen akşam yemeğinin ardından, öğretemenevi'nde duygusal bir vedalaşma başladı ve gitme vakti gelmiş katılımcılarımızı otogardan uğurladık. Katılımcılarımızın bir kısmına gitmeden önce yapacakları gül ürünleri alışverişlerinde eşlik ettik. Son kalanları da uğurlayarak yerlerimize döndük. Böylece IDE'nin Eylül dönemi kampı programı da sona ermiş oluyordu.